

103/7

Nemzetközi Politikai
Kapcsolatok Főosztálya

SZIGORUAN TITKOS!

Kupper Vojtek Béla

1975
00303/98/1975

KÜLÖGYMINISZTERIUM TÜK	
VISSZAMINÓSÍTVE	
Előadó:.....	Aláírás: <i>[Signature]</i>
Megjegyzés:.....	
.....	
.....	

4. sz. P e l j e g y z é s

Tárgy: Előkészületek a VSZ FET Egyesített Titkársága 1975. január 29-30-i moszkvai ülésére

A politikai együttműködés intézményesítéséhez

1.

A politikai intézményesítés jogi alapjai és előtörténete

1./ A Varsói Szerződés 6. cikke a következőket tartalmazza:

- "Abból a célból, hogy a Szerződésben résztvevő államok a jelen szerződésben előírt egymás közötti tanácskozást megvalósítsák, és megvizsgálják az e szerződés végrehajtásával kapcsolatban felmerülő kérdéseket, Politikai Tanácskozó Bizottságot állítanak fel, amelyben a Szerződésben résztvevő minden államot a kormány valamelyik tagja, vagy más külön kinevezett kiküldött képvisel".
- "A Bizottság ha szükségesnek látja kiegészítő szerveket alakíthat".

A 6. cikk tulajdonképpen a 3. cikk általános rendelkezése végrehajtásának kereteit és formáit konkretizálja. A 3. cikk ugyanis kimondja:

- "A szerződő felek a nemzetközi béke és biztonság megerősítésének érdekeit szem előtt tartva tanácskozni fognak egy-

1975. január 29-30. - 00303/98-1975

61d

Magyar Országos Levéltár

mással a közös érdekeiket érintő minden fontos nemzetközi kérdésben".

2./ A VSZ PTT 1956 januári prágai ülésének határozata /deklarációja kimondja:

- "Elhatározták, hogy a Politikai Tanácskozó Bizottság a szükséghez képest fog összeülni, de évenként legalább kétszer, hogy megvitassa a Varsói Szerződés végrehajtására vonatkozó kérdéseket. Az elnöki tisztelet egy-egy naptári évre a Bizottságban képviselt államok küldöttei felváltva látják el.

A Politikai Tanácskozó Bizottság mellett kiegészítő szerveket állítanak fel, amelyeknek székhelye Moszkvában lesz. Ezek a következők:

- a./ Állandó Bizottság, amelynek feladata, hogy javaslatokat dolgozzon ki külpolitikai kérdésekben;
- b./ Egyesített Titkárság, amelyben az összes tagállamok képviselve vannak"

Megjegyzendő: az 1956-os prágai határozat értelmében a Magyar Népköztársaság akkori nagykövetét, Münnich Ferenc elvtársat /Moszkva/ akkreditálta az Egyesített Titkárságba. Ez azonban nem kezdett meg funkcionálni.

3./ 1965 januárjában a VSZ PTT varsói ülésén az NDK küldöttsége belső határozat-tervezetet terjesztett elő a Külügyminiszterek Tanácsának létrehozására, a rendszeres külpolitikai konzultációk biztosítására. /Mellékelve/

A román küldöttség ellenezte a VSZ PTT ülészakainak rendszeres megtartását és az ide vonatkozó eljárási szabályzat kidol-

gozását. Véleményük szerint a Politikai Tanácskozó Testület ülését csak akkor lehet összehívni, ha megvitatásra váró konkrét kérdés merült fel, ha minden résztvevő egyetért az ülészak összehívásával, ha a tagállamok idejében megkapják a napirendet és a megtárgyalandó anyagokat. A román képviselők elleneztek a Külügyminiszterek Tanácsának létrehozását, a rendszeres külpolitikai konzultációk megtartását is.

- 4./ Ugyanez évben Brezsnyev elvtárs kezdeményezte a testvérpártok Központi Bizottságaihoz küldött levélben a VSZ politikai és katonai szervezete tökéletesítésének megvitatását.

Előzetes egyeztetés céljából 1966. február 10-12. között Berlinben külügyminiszterhelyettesi értekezlet ült össze. Iljicsov szovjet miniszterhelyettes válaszolt a szovjet kormány javaslatát a PTT alapszabályzatának kidolgozására és a PTT kisegítő szerveinek létrehozására / Iljicsov elvtárs felszólalásának magyar fordítását mellékelem /. A román küldött kivételével mindenki egyetértett a szovjet javaslattal.

A román álláspont a már gyakorlatban kialakult szervezeti kereteket is szorosnak tartotta és lazítására törekedett. Ellenezte, hogy a PTT rendszeresen a tagállamok kommunista pártjainak első titkárai és kormányelnökei szintjén ülésezzen, hogy határozatokat hozhasson. A PTT tevékenységét kizárólag konzultációk tartására kívánta korlátozni. Ugyanakkor javasolták:

- a PTT konzultációk alapos előkészítését és jó feltételek biztosítását;
- alkalmanként technikai titkárságok létesítését a soron következő PTT ülés előtt, amelynek feladatát mindenkor a fogadó külügyminisztérium látná el;
- a PTT üléseit a tagállamokban felváltva rendezzék.

- 5./ Az SZKP XXIII. kongresszusán /1966. március 29. - április 8./ a tagállamok testvérpártjainak első titkárai megállapodtak abban, hogy a VSZ PTT júliusban összeül Bukarestben és két kérdéssel fog foglalkozni: a./ Nyilatkozat az európai biztonság kérdésében; b./ A Varsói Szerződés szervezeti kérdései.

1966. június 1-én kelt levelében Ulbricht elvtárs megküldte a testvérpártok első titkárainak a VSZ szervezeti megerősítésének érdekében kidolgozott NDK tervezetet, amely a februári Iljicsov beszédben kifejtetteket foglalta pontokba.

Az 1966. június 6-17-i VSZ külügyminiszteri értekezleten Moszkvában ez a javaslat napirenden szerepelt azzal, hogy majd a júliusi PTT ülésre kerül. Ezen a román fél közölte, hogy álláspontjukban az 1966 februári külügyminiszterhelyettesi értekezlet óta nem történt változás. Ellenzik a PTT munkájának rendszeressé tételét, valamint a Külügyminiszterek Tanácsának létrehozását is. Közölték, hogy egyetértenek néhány fős technikai titkárság létrehozásával Moszkvában, de a közös munkabizottság által kidolgozott tervezet megvitatása során ezt az álláspontjukat visszavonták.

A VSZ PTT 1966 júliusi bukaresti ülésén a kérdés már nem szerepelt, mivel Ulbricht elvtárs visszavonta a június 1-én szétküldött javaslatait.

- 6./ 1968. szeptember 27-én Moszkvában az öt testvérpárt képviselőinek találkozásán döntően a VSZ tagállamok katonai együttműködése kérdéseit tárgyalva Brezsnyev elvtárs megjegyezte, hogy politikai téren szükség esetén, a KGSZ-hez hasonló módon a románok nélkül is előre léphetnének.
- 7./ 1970. január 14-én Kádár elvtárs a VSZ tagállamok testvérpártjainak első titkáraihoz intézett levelében javasoltuk a VSZ

PTT Külpolitikai Tanácsának vagy Bizottságának létrehozását annak munkaszerveként. Ez a külügyminiszterek vagy a külügyminiszterhelyettesek részvételével - részben a szükségnek megfelelő időpontokban, részben rendszeres időközönként - tartott volna ülést.

Ceausescu válaszában elutasította - szemben a többi testvérpárttal - a javaslatot azzal, hogy: "véleményünk szerint a /Varsói/ Szerződés előírásai biztosítják a szükséges keretet . . . a véleménycsere megvalósítására. . . nincs szükség egy ilyen szervezetre"

A VSZ szófiai /1970. január 26-27-i/ külügyminiszterhelyettesi értekezletén a magyar delegáció, hivatkozva Kádár elvtársnak a VSZ tagállamai testvérpártjainak első titkáraihoz intézett levelére, kifejtette, hogy szükség lenne a VSZ Politikai Tanácskozó Testületének alárendelt külpolitikai tanács, vagy bizottság alakítására. A román külügyminiszterhelyettes ellenzte a javaslat magasabb fórum elé való terjesztését.

- 8./ 1970. március 30-31-én megtartott magyar-román külügyminiszeri konzultáción Puja elvtárs felvetette a VSZ tagállamai közötti külpolitikai konzultáció kérdését és kifejtette a szoroson együttműködő tagállamokkal azonos javaslatunkat. Román részről Iacovescu közölte: nem tartanak helyesnek semmiféle új szervezetet, a magyar fél által javasolt egyszerűbb, vagy a VSZ szervezetén kívüli szervezeti formákat is ellenzik, a témát a VSZ semmilyen fórumán sem kell még csak megvitatni sem, mert az elválasztaná és nem összekötné a tagországokat. Felhívták a figyelmet, hogy a szóbanforgó témákról ne szerveződjön sem miniszteri sem más hasonló találkozó. Ilyenen nem kívánnak részt venni.

1970. május 21-én jegyzékben közöltük a ^{szoroson együttműködő} ~~szoroson együttműködő~~ ~~kérdés~~, hogy tekintettel arra, miszerint az 1970. január 14-én a testvérpártokhoz küldött javaslatunkkal nem minden tagállam

ért egyet, ezért egyelőre nem kívánjuk javaslataink megvitatását sem külügyminiszterhelyettesi sem miniszteri szinten. Ezzel a többiek egyetértettek.

- 9./ 1974. április 18-ig a politikai intézményesítés kérdése nem került érdemi napirendre. A PTT varsói ülésén Ceausescu kifejezte a román fél egyetértését a Varsói Szerződés Külügyminiszteri Bizottságának létrehozásával és azzal, hogy az rendszeresen, évente 2-3 alkalommal tanácskozzon, konzultatív jelleggel.

II.

Megjegyzések az 1975. január 10-én kelt, a VSZ politikai együttműködési mechanizmusának tökéletesítésével kapcsolatban Trepczynski elvtársától kapott javaslathoz

- 1./ A javaslat az 1956. évi prágai PTT dokumentummal összehasonlítva annyival több, hogy nemcsak javaslatokat és ajánlásokat készítené külpolitikai kérdésekben, hanem kidolgozná a PTT határozatai megvalósításához szükséges intézkedéseket, kerete volna a tagállamok közötti vélemény és információ cserének és a PTT ülésein kialakított politikai vonalnak megfelelően koordinálná a tagállamok tevékenységét konkrét nemzetközi kérdésekben.

Az Egyesített Titkárságot illető javaslat túlmegy az 1956-os határozaton annyiban, hogy meghatározza összetételét - konkrétan minthogy "az összes tagállamok képviselve vannak" - és abban kiemeli a főtitkár személyét, akinek helyettesei valamennyi tagállamból kerülnének ki. A jelenlegi javaslat részletezi az Egyesített Titkárság tevékenységének fő feladatát, vagyis hogy ellátja a PTT és a létrehozandó Külpoli-

tikai Bizottság munkájával kapcsolatos szervezeti-technikai előkészítő feladatokat. A javaslat fogalmazása - tág értelmezésben - utal arra, hogy esetleg állandó szervvé válhatna: "... a PTT ülései közötti időszakban is funkcionálhatna". A javaslat kevesebb az 1956-os határozatnál annyiban, hogy 18 évvel ezelőtt e kisegítő szervek székhelyéül Moszkvát jelölték ki.

2./ A javaslat rendkívül tág megfogalmazása széleskörű lehetőséget biztosít az álláspontok egyeztetésére azokban a kérdésekben, amelyekben eddig a viták - a román féllel - kicsuscsosódtak. Nevezetesen a következőkben:

a./ Külpolitikai Bizottság esetében

- a Bizottság összehívása
- nem ritkábban mint évente egyszer-kétszer
- mikor melyik szinten, külügyminiszterek, helyetteseik, vagy meghatalmazott képviselő, ez utóbbiak szintje
- a tevékenység koordinálása

b./ az Egyesített Titkárság vonatkozásában

- a főtitkári poszt, amely állandó funkció és bizonyos rendszeresen működő szervezetet tátelez fel.
- a nemzeti helyettesek jelentősége is csak valamilyen rendszeresen működő közös és nemzeti szervezetek léte mellett van meg
- az Egyesített Titkárság ebben a fogalmazásban csak meghatározott megbízatások ellátására lenne létrehozva, nem lenne kezdeményező illetve érdemi politikai munkaszerv, még az információ csere mint az együttműködés első fázisának fóruma sem.

3./ A mostani javaslat számos, várhatóan tisztázandó kérdést nyitvahagy, így:

- a megvitatandó kérdésekben a döntéshozatal módja - egyhanguság, "nem érdekelt", stb. és a döntést igénylő kérdések köre;
- rendes- és rendkívüli ülések, ezek tervezése, a különböző szervek időarányos funkcionálása, illetve a rendkívüli ülések összehívásának módja;
- e szervek funkcionálásának helye és az elnöklés rendje;
- az ülések nyílt, illetve titkos jellege;
- pénzügyi, költségvetési feltételek és a tervek megoszlásának aránya a tagállamok között;
- hivatalos nyelv/ek/;
- a főtitkár kinevezése, tevékenységének ellenőrzése, beszámolási kötelezettsége, képviseleti jogai a tagállamoknál, más államoknál és nemzetközi szervezeteknél;
- az Egyesített Titkárság /esetleg állandó/ apparátusa, összetétele, jogok és mentességek, "függetlenségük" a küldő államtól;
- munkabizottságok összehívásának lehetősége;
- a meghatalmazottak megbízatásának köre és akkreditálásuk; stb.

4./ A fenti kérdések tisztázásával nemcsak e szervek státuszát lehetne rögzíteni, de lényegében indíkt módon hozzájárulna a mindaddig rendezetlen státuszu PTT szabályozásához.

5./ Az eddig ismertté vált a politikai intézményesítéssel összefüggő javaslatok alapján az alábbi ^{kép}rajzolódik ki:

A Külpolitikai Bizottság működése:

- a/ A Külpolitikai Bizottság a PTT kiscgítő szerve.
- b/ A Külpolitikai Bizottság tagjai a tagállamok külügyminiszterei / miniszterhelyettesei külön megbízottak /.:Bármelyik esetén felcserélhetők - előzetes megállapodás alapján - a képviselők szintje. :

- c/ A Bizottság összehívására szükség szerint, de évente egyszer, a PTT soros ülése előtt kerüljön sor. Rendkívüli ülést tart a tagállamok bármelyikének kérésére.
- d/ A Külpolitikai Bizottság üléseit a tagországok fővárosában felváltva rendezik, az ~~eredes~~ ABC sorrendjében.
- e/ Az ülés elnöki tisztjét a fogadó tagállam külügyminisztere / helyettese, illetve megbízottja / látja el.
- f/ Az ülés időpontját és napirendjét a soros elnök egyeztetni az Egyesített Titkárság apparátusának segítségével úgy, hogy arra harminc nappal az ülés előtt sor kerüljön.
- g/ A Külpolitikai Bizottság feladatai:
- javaslatok és ajánlások előkészítése a PTT számára, külpolitikai kérdésekben;
 - intézkedések kidolgozása a PTT határozatok megvalósítására;
 - vélemény - és információcsere az egyes tagállamok által javasolt külpolitikai kérdésekről,
 - a PTT ülésén egyeztetett általános politikai irányvonalnak megfelelő tevékenység koordinálása konkrét nemzetközi kérdésekben;
 - a PTT által hatáskörébe utalt egyéb feladatok elvégzése.
- h/ a Külpolitikai Bizottság állást foglal, / határozatot hoz/ a tagállamok külügyminisztereinek egyhangu egyetértésével. Egyhangúság hiánya esetén az egyetértő tagállamok magukra nézve hozhatnak kötelező határozatot, tehetnek nyilatkozatot. Egyhangu határozatnak minősül^{12/13}, ha valamely tagállam a tárgyalt kérdésben érdektelenséget nyilvánít.

- i/ A Külpolitikai Bizottság szükség szerint munkabizottságot hívhat életre.
- j/ A Külpolitikai Bizottság ülései általában titkosak, de egyhangúság esetén nyílt ülések is tarthatók.
- k/ A Külpolitikai Bizottság hivatalos nyelve a tagállamok nyelvei. Munkanyelve orosz.
- l/ A Külpolitikai Bizottság költségeinek terhét a soros fogadó ország viseli.

Az Egyesített Titkárság működése:

- a/ Az Egyesített Titkárság a PTT és a Külpolitikai Bizottság kisegítő /állandó jelleggel működő/ szerve.
- b/ Az Egyesített Titkárság a PTT által kinevezett főtitkárból, a valamennyi tagállamból delegált helyettesiből és az apparátusból áll. Az apparátus dolgozóit a főtitkár nevezi ki a tagállamok javaslatai alapján.
- c/ Az Egyesített Titkárság szükség esetén a PTT ülései közötti időszakban is funkcionál.
- d/ Az Egyesített Titkárság feladata:
 - szervezésileg és technikailag előkészíti a PTT és a Külpolitikai Bizottság üléseit és tanácskozásuk során ellátja azok kiszolgálását;
 - összegyűjti a tagállamoknak a VSZ szervezetével kapcsolatos javaslatait és egyéb anyagait. Körözi az anyagokat, kiküldi a meghívókat, szerkeszti a jegyzőkönyveket;
 - kezeli a Szerződéssel kapcsolatos ügyiratokat, végzi a szükséges dokumentálási munkát;
 - a főtitkár képviseli a VSZ szervezetét a tagállamok, más államok és a nemzetközi szervezetek előtt;

- ellátja a Külpolitikai Bizottság és a PTT által rábízott egyéb feladatokat;

- e/ Az Egyesített Titkárság tagjai a tagállamok külügy-miniszterhelyettesei, vagy nagyköveti rangú külön megbízottjai.
- f/ Az Egyesített Titkárság üléseire a Külpolitikai Bizottság és a Politikai Tanácskozó Testület üléseit megelőzően, illetve bármely tagállam kérésére kerül sor.
- g/ Az Egyesített Titkárság ülései titkosak.

- h/ Hivatalos nyelve az orosz.

- i/ Az Egyesített Titkárság elnöki tisztjét a főtitkár látja el.
- j/ Összehívását a főtitkár rendeli el, közölve annak napirendjét, legalább egy héttel az ülés előtt.
- k/ Az Egyesített Titkárság működése költségeinek terhei a tagállamok között egyenlő arányban oszlanak meg.
- l/ Az Egyesített Titkárság főtitkárát és helyetteseit /apparátus esetében a politikai munkatársakat / a diplomáciai testület tagjaival azonos jogok ~~és~~ ~~kiváltságok~~ illetik meg valamennyi tagállamban.
- m/ Az Egyesített Titkárság üléseit /amennyiben azok nem a PTT, illetve Külpolitikai Bizottság során folynak/ Moszkvában tartja.

Budapest, 1975. január 25.

[Handwritten signature]